

INTERCULTURAL COMMUNICATION

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-227-2-95>

PROBLEMS OF GRAPHIC REPRESENTATION OF THE LATEST ENGLISH BORROWINGS IN THE UKRAINIAN LANGUAGE

ПРОБЛЕМИ ГРАФІЧНОГО ПРЕДСТАВЛЕННЯ НОВІТНІХ АНГЛІЗМІВ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Honcharenko A. V.

*Candidate of Philological Sciences,
Junior Researcher at the Department of
Languages of Ukraine,
O. O. Potebnia Institute of Linguistics
of the National Academy of Sciences
Kyiv, Ukraine*

Гончаренко А. В.

*кандидат філологічних наук,
молодший науковий співробітник
відділу мов України
Інститут мовознавства
імені О. О. Потебні
Національної академії наук України
м. Київ, Україна*

Упродовж останніх десятиліть в українській мові спостерігається тенденція до інтенсивного входження іншомовних слів, більшу частину яких складають англізми. Активізація цього процесу пов'язана з розширенням контактів України з іншими державами, ростом престижу англійської мови як мови міжнародного спілкування, глобалізацією англосмовної культури. Проникненню нових назв до української мови значною мірою сприяють збільшення числа засобів масової інформації та послаблення жорстких вимог до викладу матеріалу в публіцистичних текстах, поширеність мережі Інтернет, популяризація спільнот і сервісів віртуальної комунікації. Тому дослідження особливостей функціонування новітніх запозичень у структурі мови-реципієнта є одним із актуальних напрямків сучасних українських лінгвістичних студій.

Кардинальні розбіжності між українською та англійською мовами на всіх рівнях мовної системи значною мірою ускладнюють процес освоєння чужослів, котрі мають пристосуватися до особливостей звукового ладу і традицій словотворення, норм орфографії та графіки мови, що їх приймає. В україністиці наразі нагальною є проблема

унормування написання лексичних одиниць англомовного походження, спричинена відсутністю чітких правил їх кодифікації та розкитуванням наявних норм внаслідок дії принципу звукової імітації. Спостерігається не лише динамічне зростання кількості іншомовних входжень, але і варіантів їх графічного представлення, нагромадження таких слів. Відтак важливим є окреслення суперечливих моментів у написанні новітніх англїзмів, серед яких можемо виділити такі:

1. Уживання трансплантованих назв. Значна частина спеціальних позначень у галузі новітніх технологій увійшла до складу української мови у незміненому (трансплантованому) вигляді, зберігаючи структурні ознаки та графіку рідної мови. Переважно це аббревіатурні одиниці на зразок *DOI, DVD, ECTS, HD, Full HD, LCD, LPG, SMM, SMS, USB* та ін., що за час побутування в українськомовному просторі так і не набули кириличного оформлення або ж не стали частотними у такій формі. Подібні латинографічні написання (чи інші написання за графікою мови-донора) для української мови є ознакою варваризмів і не передбачені чинними правописними нормами, а проте такі слова не мають вітчизняних відповідників та є активно вживаними не лише у вузьких професійних колах, а й на широкий загал. При цьому вони утворюють нові гібридні композити – лексеми, першу основу яких становить іншомовне слово в неадаптованій формі, переважно в іншомовній графіці, а другу – питоме слово [1, с. 19, 22], наприклад *FM-станція, PIN-код, POS-термінал, Push-повідомлення, QR-код, SIM-карта* тощо. Змішування кириличної та латинської систем графіки дедалі частіше простежується і закріплюється в українській мовній практиці.

2. Виникнення варіантів написань запозичених слів. Подібне явище зумовлене намаганням мовців з одного боку адаптувати нове слово до правописних норм рідної мови, а з іншого – прагненням до максимально можливого наближення засвоєної мовної одиниці до її оригінальної фонетичної чи графічної форми, що досягається методами транскрипції і транслітерації. Подібні розходження найчастіше трапляються при передачі засобами української мови: а) голосних англійської мови, б) літери g, в) літери h, г) подвоєних приголосних.

А) В узусному слововжитку непоодинокими є випадки паралельного побутування форм на зразок *віктимблеймінг – віктім-блеймінг, диджитал – діджитал, динфейк – дінфейк, директ – дірект, дрімтим – дрімтім, ретривер – ретріввер, чизкейк – чізкейк, фрик – фрік, бондинг – бондінг, брендинг – брєндінг, газлайтинг – газлайтінг, лізинг – лізінг*. Якщо перші із запропонованих написань представлені відповідно до засадничих принципів чинного українського правопису,

зокрема за правилом так званої «дев'ятки» (після літер д, т, з, с, ц, ч, ш, ж, р у словах іншомовного походження перед наступним приголосним пишемо и), то другі відтворюють звукову будову англ. *victim blaming, digital, deepfake, direct, dream team, retriever, cheesecake, freak, bonding, branding, gaslighting, leasing* відповідно, де літерою *i* передано звук [i], а буквосполученнями *ee, ea, ie* – довгий голосний [i:].

Б) Непослідовною є графічна передача літери *g*. Одні автори відтворюють її за допомогою української *г*, як того і вимагають норми правопису української мови [2, с. 155], інші ж – послуговуються буквою *г*, маючи на меті якомога точніше передати на письмі звучання слова відповідно до його оригінального прототипу. Таке явище характерне як для англізмів з літерою *g* на початку чи в середині слова, так і для назв із закінченням *-ing*. Пор.: *бодішеймінг* – *бодішеймінг* (body-shaming), *веган* – *веган* (vegan), *гаджет* – *гаджет* (gadget), *гендер* – *гендер* (gender), *дропшипінг* – *дропшипінг* (drop shipping), *карвінг* – *карвінг* (carving), *скайдайвінг* – *скайдайвінг* (skydiving) тощо.

В) Поширеними є випадки різного графічного представлення англійських назв із літерою *h*. Відповідно до норм, закріплених в українській правописній системі, *h* зазвичай передається літерою *г*. Лише в окремих словах, повний список яких не визначено, допускається написання *х* [2, с. 156]. Тому-то мовці, почасти прагнучи наблизити слово до оригінального звучання, а почасти під впливом російської лінгвістичної практики, уживають в англійських запозиченнях літеру *х*. Причому такі написання, як засвідчують спостереження, виявляються значно частотнішими за нормативні. Пор.: *бігевіоризм* – *біхевіоризм* (behaviorism), *гайбек* – *хайбек* (high-back), *гайлайтер* – *хайлайтер* (highlighter), *гештег* – *хештег* (hashtag), *голівар* – *холівар* (holy war), *горор* – *хорор* (horror), *картголдер* – *картхолдер* (cardholder), *лайфгак* – *лайфхак* (lifehack) тощо.

Г) Відповідно до норм чинного правопису у загальних назвах іншомовного походження подвоєння приголосних не зберігається, за винятком певних слів [2, с. 157]. Утім, застосування прийому транслітерації з метою наблизити український відповідник до слова-оригіналу та приклад засвоєння таких одиниць російською мовою зумовлюють відходження від орфографічних приписів, що породжує різні варіанти написань однієї й тієї ж назви. Пор.: *акаунт* – *аккаунт* (account), *маршмелоу* – *маршмеллоу* (marshmallow), *спінер* – *спіннер* (spinner), *спотер* – *споттер* (spotter), *торент* – *торрент* (torrent) і под.

3. Неусталеність написань складних іменників англословного походження. Як відомо, в англійській мові вибір варіанта написання

складних іменників (разом, окремо чи з дефісом) не регулюється чіткими правилами. Не вироблено поки що загальних рекомендацій їх відтворення і в українській мові (наявні орфографічні норми не охоплюють усіх проблемних питань написання подібних запозичень). Через це при засвоєнні таких новітніх англізмів спостерігаються розбіжності у їх графічному представленні. На шпальтах газет, сторінках інтернет-видань, спеціалізованих сайтів, дописах у соцмережах одні й ті ж назви фіксуються в різних формах, що ускладнює процес адаптації нових слів і породжує коливання наявних норм написання. Пор.: *біг-бенд* – *бігбенд* (big band), *гені-енд* – *геніенд* (happy end), *грамар-наці* – *грамарнаці* (grammar Nazi), *дип-стейт* – *дипстейт* (deer state), *е-бук* – *ебук* (e-book), *кліп-борд* – *кліпборд* (clipboard), *контрол-фрик* – *контролфрик* – *контрол фрик* (control freak), *локейшн-менеджмент* – *локейшн менеджмент* (location management), *лонг-плей* – *лонгплей* (long play) тощо.

Отже, інтенсивний і безперервний процес входження англомовних запозичень до структури української мови породжує ряд проблем, пов'язаних з унормуванням графічного відтворення таких слів. Серед них – побутування трансплантованих назв; різні способи представлення засобами української мови голосних англійської мови, літер g та h, подвоєних приголосних; різні підходи до написання складних іменників англомовного походження.

Література:

1. Клименко Н. Ф., Карпіловська С. А., Кислюк Л. П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі. Київ : Видавничий дім ім. Дмитра Бурого, 2008. 336 с.
2. Український правопис. Київ : Наукова думка, 2019. 391 с.